

31.1.2022

Opetus- ja kulttuuriministeriö
lausuntopalvelu.fi

Asia: Lausuntoluonnos luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Viite: Diaarinumero VN/17576/2021

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ lausuu opetus- ja kulttuuriministeriön pyynnöstä luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Esitys liittyy hallitusohjelman mukaisen oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon yhteydessä havaittuihin lainsäädännön tarkennustarpeisiin.

Esitysluonnos sisältää mm. seuraavat asiat, jotka tulisivat voimaan 1.8.2022:

- Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevia ei katsota oppivelvollisiksi
- 17 vuotta täyttänyt oppivelvollinen voi jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista lasten perusopetuksessa
- tarkennettavaksi opiskelupaikan osoittamista koskevaa sääntelyä
- oppivelvollisuuslain mukaiset majoitus- ja matkakorvaukset myönnettäisi myös yli kolmen tunnin keston perusteella
- laajennetaan ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia
- opiskelija katsotaan eronneeksi, jos oppivelvollisuuden suorittaminen on keskeytetty toistaiseksi
- Ammatillisessa koulutuksessa opintonsa aloittavan oppivelvollisen erityisen tuen tarpeen arviointi tehdään perusopetuksessa tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta
- Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta on mahdollisuus järjestää valtionosuusrahoitteisena työvoimakoulutuksena
- Vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnetään oppimateriaalisää oppivelvollisille suunnatun koulutuksen rahoituksen yhteydessä

Kannatamme pääosin hallituksen esitysluonnosta. Jatkovalmistelussa pidämme kuitenkin tarpeellisena seuraavia esittämiämme täsmennyksiä oppivelvollisuuslain 2 §, 5 §, 15–15 a § sekä 19 §:ään ennen hallituksen esityksen antamista eduskunnalle.

31.1.2022

OAJ:n esittämät täsmennykset oppivelvollisuuslakiin

5 § Oppivelvollisuuden suorittaminen eräissä tilanteissa

Nyt voimassa olevan oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollinen, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää lukuvuoden päättyessä sinä kalenterivuonna, jona hän täyttää 17 vuotta, voi suorittaa oppivelvollisuutta osallistumalla aikuisten perusopetukseen tai muuhun 4 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen. Vuosittain tällaisia oppivelvollisia on noin 400. Tästä osalle, esimerkiksi niille, joilla on erityisen tuen tarvetta tai muutoin vaikea elämäntilanne, tarkoituksenmukaisin vaihtoehto olisi esityksen mukaan opintojen jatkaminen lasten perusopetuksessa. Esitysluonnossa edotetaan muutosta, joka mahdollistaisi tämän.

OAJ kannattaa muutosta ja toteaa, että muutos tarkoittaisi aiemman oikeustilan palauttamista. Ennen oppivelvollisuuslain voimaantuloa kunnat saivat tapauskohtaisesti ja harkinnanvaraisesti mahdollistaa perusopetuksen suorittamisen loppuun lasten perusopetuksessa myös 17 vuotta täyttäneille. Kyseessä ei ole velvollisuus, vaan kunta voi edelleen päättää järjestää opetuksen aikuisten perusopetuksessa. Opetuksen järjestämiseen lasten perusopetuksessa ei myönnettäisi erillistä valtionosuusrahoitusta, vaikka aikuistenperusopetukseen myönnetään valtionosuusrahoitusta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisesti.

OAJ pitää esitystä kannatettavana ja tärkeänä. Ehdotamme esitystä kuitenkin muutettavaksi siten, että myös lasten perusopetuksessa jatkavista 17 vuotta täyttäneistä oppivelvollisista maksetaan vähintään vastaava euromäärä kuin maksettaisi, jos hän osallistuisi aikuisten perusopetukseen. Esityksen mukaan kyse on oppivelvollisista, joilla on erityisen tuen tarvetta tai muutoin vaikea elämäntilanne. Pidämme välttämättömänä sitä, että päätös siitä, suoritetaanko oppivelvollisuutta lasten- vain aikuisten perusopetuksessa tapahtuu oppivelvollisen edun eikä rahoituksen perusteella. Koska esitysluonnoksen mukaan aikuisten perusopetusta voidaan järjestää samoissa ryhmissä kuin lasten perusopetusta pidämme tehtyä rahoituslinjausta tältäkin osin perusteettomana ja epäloogisena.

15 § Opiskelupaikan osoittaminen ja 15 a § Menettely opiskelupaikan osoittamisessa

Asuinkunnan tehtävänä on kahden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuunsa alkamisesta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa, jos oppivelvollinen ei ole aloittanut opintoja missään oppivelvollisuuden suorittamiseen hyväksytyissä koulutuksissa. Vaativaa erityistä tukea tarvitsevalle voidaan opiskelupaikka osoittaa kuitenkin vain sellaisen koulutuksen järjestäjä koulutukseen, jonka järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille tai asuinkunnan järjestämään tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen.

31.1.2022

Tätä esitetään nyt muutettavaksi siten, että vaativaan erityiseen tukeen oikeutetulle järjestettävässä koulutuksessa oppivelvolliselle voitaisiin oppivelvollisen taikka hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumuksella osoittaa opiskelupaikka jo ennen kahden kuukauden määräajan päättymistä. Opiskelupaikka voitaisiin osoittaa tarvittaessa mahdollisimman pian heti sen jälkeen, kun opetuksen tai koulutuksen järjestäjä on tehnyt asuinkunnalle ilmoituksen ilman opiskelupaikkaa olevasta oppivelvollisesta. Käytännössä opiskelupaikan osoittamispäätöksen tekeminen voisi aikaistua noin kuukaudella, koska ennen opiskelupaikan osoittamispäätöstä asuinkunnan tulee kuitenkin selvittää oppivelvollisen nuoren tilannetta sekä kuulla oppivelvollista ja hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa ja koulutuksen järjestäjää.

Opiskelupaikan osoittamisen nopeuttaminen koskisi erityisesti koulutuksen järjestäjiä, jotka järjestävät koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille, mutta myös siirtymäsäännöksen nojalla toimivia entisiä VALMA-koulutuksen järjestäjiä, mutta ei yksityisiä perusopetuksen järjestäjiä. Yksityiset perusopetuksen järjestäjät voisivat edelleen siirtymäsäännöksen nojalla järjestää TUVA-koulutusta 31.7.2025 saakka, mutta opiskelijat hakeutuvat tähän koulutukseen vapaaehtoisen hakeutumisoikeuden kautta. Yksityisillä perusopetuksen järjestäjillä on mahdollisuus hakea TUVA-koulutuksen järjestämislupaa ennen siirtymäajan päättymistä. Jos niille myönnettäisiin TUVA-koulutuksen järjestämislupa siirtymäajan jälkeen, ne tulisivat järjestämisvelvollisuuden ja samalla myös osoitettujen oppivelvollisten vastaanottamisvelvollisuuden piiriin.

Esitysluonnoksen mukaan ehdotetut muutokset korostaisivat sitä, että koulutuksen järjestäjien tulisi varata aloituspaikkoja osoitettaville oppivelvollisille ja luoda menettelyt opintojen joustavaan aloittamiseen opiskelupaikan osoittamisen jälkeen.

OAJ toteaa, että esitetty muutos edellyttää riittävää määrää opiskelupaikkoja vaativaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille sekä tutkintokoulutukseen- ja työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen. Nyt paikat eivät riitä edes niille, jotka hakeutua näille paikoille opiskelemaan. Tällaisessa tilanteessa on mahdotonta jättää tyhjäksi opintopaikkoja ja varata niitä mahdollisesti myöhemmin asuinkunnan osoittamille oppivelvollisille. Käytännössä kyse saattaisi olla opiskelijasta, joka haki jo tällaista paikkaa, mutta ei sitä saanut, koska paikkoja on liian vähän. Kun hänet sitten ilmoitetaan asuinkunnan ohjausvastuulle, osoitaisi asuinkunta hänelle paikan, jota hän ei saanut, koska paikkoja oli liian vähän.

19 § Majoituskorvaus oppivelvolliselle

Oppivelvollisella on oikeus majoituskorvaukseen, jos matka kodista lähimpään lukioon tai monialaiseen ammatilliseen oppilaitokseen, jossa saa opetusta suomen tai ruotsin kielellä, on yli 100 kilometriä.

31.1.2022

Tähän esitetään nyt muutosta, joka oikeuttaa oppivelvollisen majoituskorvaukseen myös silloin, kun päivittäinen koulumatka (meno-paluu) odotuksineen nopeinta kulkuvälinettä käyttäen kestää yli kolme tuntia. Jos oppivelvollinen hakeutuu vapaan hakeutumisoikeuden perusteella johonkin muuhun kuin lähimpään oppilaitokseen, oikeutta ko. majoitus- ja matkakorvauksiin ei ole.

OAJ kannattaa muutosta, mutta esittää, että oikeutta majoituskorvaukseen laajennetaan niin, että se koskee sekä koulumatkan pituuden että ajallisen keston osalta yhdenvertaisesti myös äidinkielenään saamea- tai viittomakieltä puhuvia.

Lopuksi

Lopuksi toteamme, että pidämme puutteena sitä, ettei esitysluonnoksessa arvioida yhdenkään muutosesityksen osalta sen vaikutuksia rehtoreiden tai opettajien työhön. Käytännössä aina, kun lainsäädäntöä muutetaan, se tarkoittaa rehtoreille lisätöitä. Vastaavasti valtaosa opiskelijaa koskevista muutoksista heijastuu myös opettajien työhön.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Olli Luukkainen
puheenjohtaja

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan päällikkö